

Bərpa və quruculuq layihələri Qarabağı yüksək inkişaf etmiş regiona çevirəcək

Bir ildir ki, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Silahlı Qüvvələrimizin Ali Baş Komandanı İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Qarabağ və Şərqi Zəngəzurdə həyata keçirilən bərpa-quruculuq tədbirlərini dünya heyranlıqla izləyir. Dövlət başçısı ötən il bölgələrə 47 səfər edib, bunun 32-si azad olunmuş rayonlara olub. Cənab İlham Əliyev təkəcə Şuşa şəhərinə ötən il 7 dəfə gedib.

(ardı 4-cü səhifədə)

(əvvəli 1-ci səhifədə)

Qarabağda işlər sırf plana uyğun şəkildə, ciddi koordinativ formada aparılır. Prezident hələ 2020-ci ilin noyabr ayında bu məqsədlə Əlaqələndirmə Qərargahı yaradılması barədə sərəncam imzalayıb. Onun nəzdindəki İdarələrarası Mərkəz 10-dan çox işçi qrupunu birləşdirir.

İşçi qrupların üzvləri vaxtaşırı yerlərdə olur, yenidənqurma və bərpasına ehtiyac duyulan sahələrə baxış keçirir, konturları müəyyənləşdirirlər, konkret tədbirlərin icra qrafiklərini tuturlar.

İşğaldan azad edilmiş ərazilərdə hidroloji obyektlərin Coğrafi İnformasiya Sistemləri (CIS) bazasında, "Azərsky" və dron çəkilişləri əsasında elektron xəritəsinin yaradılması, həmin ərazilərin rayonların ümumi və baş planlarının hazırlanması, şəhərsalma və infrastruktur yenilənməsi layihələrinin sürətli və planlı şəkildə aparılması, yolların çəkilişi ilə bağlı vahid planların tərtibi, həmçinin mədəni irsin və tarix-mədəniyyət abidələrinin bərpası və qorunması üzrə atılan mühüm addımlar, təhsillə bağlı icraatda olan tədbirlərə nəzarət, turizm imkanlarının perspektivləri barədə əməli tədbirlər sistemli fəaliyyətin nəticələridir.

Ötən ilin son günlərində İdarələrarası Mərkəzin Nəqliyyat, rabitə və yüksək texnologiyalar işçi qrupunun növbəti iclası keçirilib. İşğaldan azad edilmiş ərazilərdə il ərzində görülmüş müvafiq bərpa işləri, icrası davam edən layihələr, o cümlədən, dəmir və avtomobil yollarının, hava limanlarının tikintisi üzrə görülən işlər, mövcud tələbata uyğun olaraq telekommunikasiya şəbəkələrinin qurulması və rabitə xidmətlərinin təşkili üzrə layihələrin icra vəziyyəti sərf-nəzər edilib. Həmin rayonlara əhalinin qayıdışı, dayanıqlı məskunlaşma və iqtisadi fəaliyyətə reintegrasiya prioritetlərinin icrasında nəqliyyat infrastrukturunun xüsusi əhəmiyyəti nəzərə alınaraq işğaldan azad edilmiş ərazilərdə inşa olunacaq nəqliyyat infrastrukturunun vahid planı ətrafında müzakirələr aparılıb. Bərpa olunan ərazilərin minalardan təmizlənməsi, telekommunikasiya, o cümlədən, radio-televiziya yayımının təşkili, rayonlararası magistral fiber-optik xətlərin çəkilməsi, mobil rabitə xidmətlərinin əhatə dairəsinin genişləndirilməsi kimi məsələlərə diqqət yetirilib.

Ötən ilin avqustunda dövlət başçısı "İşğaldan azad olmuş ərazilərdə şəhərsalma məsələləri haqqında" Fərman imzalayıb ki, bu da erməni vandallarının işğal zamanı xaraba qoyduqları yaşayış məntəqələrinin bərpası, sosial-iqtisadi dirçəlişi baxımından mühüm önəm daşıyır. Sözügedən fərmanla Dövlət Şəhərsalma və Arxitektura Komitəsi yanında Qarabağ Regional Memarlıq və Şəhərsalma Baş İdarəsi yaradılıb. Fərmana əsasən, Ağdam, Cəbrayıl, Füzuli, Kəlbəcər, Qubadlı, Laçın, Şuşa, Xocalı, Xocavənd və Zəngilan rayonlarında yerli səviyyədə dövlət şəhərsalma nəzarətinin həyata keçirilməsi müvəqqəti olaraq həmin quruma həvalə edilib. Dövlət səviyyəsində ən mühüm vəzifə bundan ibarətdir ki, əzəli-əbədi yurdlarımızın bərpası

Bərpa və quruculuq layihələri Qarabağı yüksək inkişaf etmiş regiona çevirəcək

tezliklə inkişaf axarına qovuşsun. Biz bu məramımızda son dərəcə qətiyyətliyik. Ötən hər gün məcburi köçkünlərimizin Qarabağa kütləvi qayıdışını daha da yaxınlaşdırır.

Bu yaxınlarda Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin xətti ilə Vaqif Poeziya Günləri barədə "Bütün yollar Şuşaya aparır" adlı kitab buraxılıb. Əlbəttə, yol məfhumu poetik təfəkkürdə hər zaman özünün layiqli yerini tutub. Azad edilmiş ərazilərdə yolların çəkilişi isə həyati zərurətdir. Hazırda Qarabağ və Şərqi Zəngəzurdə 11 istiqamətdə yol layihələri reallaşdırılır. Bunlar Əhmədabəyli-Füzuli-Şuşa, Toğanalı-Kəlbəcər-İstisu, Kəlbəcər-Laçın, həmçinin Kəlbəcər və Laçın rayonları ərazisində yol infrastrukturunu, Horadiz-Cəbrayıl-Zəngilan-Ağbənd, Xudafərin-Qubadlı-Laçın, Qubadlı-Eyvazlı, Şükürbəyli-Cəbrayıl-Hadrut, Füzuli-Hadrut, Bərdə-Ağdam və Talış-Tapqaraqoyunlu-Qaşalı-Naftalan avtomobil yollarıdır. Bizi arzuladığımız qovuşduracaq, həsrətimizə son qoyan bu yolların ümumi uzunluğu 607, 8 kilometrdir.

Xeyalları gerçəkləşdirən birinci yol "Zəfər yolu"dur. İgidlərimiz bu ərazidəki ciğirrlarla üzü Şuşaya zəfər yürüşü ediblər. Buna görə də cənab İlham Əliyev ona "Zəfər yolu" adını verib. Füzulinin Əhmədabəyli kəndindən başlayır və Şuşa şəhərinə qədər uzanır. Yolun layihə uzunluğu 101,9 kilometrdir. İki hərəkət zolağından ibarət olan yol 2021-ci il oktyabrın axırlarında istifadəyə verilib. Şuşaya çəkilən ikinci avtomobil yolunun isə uzunluğu 81,6 kilometrdir, dörd-altı hərəkət zolağı var. Yol üzərində körpü və tunellər çəkilməsi nəticəsində yüksək sürət təmin ediləcək və "Zəfər yolu" ilə müqayisədə 20,3 kilometr qısa olacaq. Bu yolun 2024-cü ildə başa

çatdırılması nəzərdə tutulub. Bir sözlə, zirvələrə aparar yollarımız çoxalmaqdadır.

Dövlətimizin başçısı İlham Əliyev 270 yaş tamam olan Şuşanın bərpasını sürətləndirmək məqsədilə 2022-ci il "Şuşa ili" elan edib. Bu barədə imzaladığı sərəncamda deyilir ki, Şuşa zəfərindən dərhal sonra şəhərdə infrastrukturun qurulması ilə yanaşı, tarix və mədəniyyət abidələrinin bərpasına başlanılıb, quruculuq işlərinin təşkilində çevikliyini, səmərəliliyini təmin olunması üçün burada dövlət idarəetməsinə böyük diqqət yetirilmiş, Şuşa Şəhəri Dövlət Qoruğu İdarəsi yaradılmışdır. "Azərbaycanın mədəniyyət paytaxtı" elan edilən Şuşada bu gün şəhərin əsl tarixi simasının bərpası yönündə nəhəng layihələr gerçəkləşdirilir. Qısa müddətdə Şuşanın baş planının hazırlanması, qüdrətli sair Molla Pənah Vaqifin büstünün və muzey-məqəbə kompleksinin öz ilkin görkəminə qaytarılması, Bülbülün ev-muzeyinin və Üzeyir Hacıbəylinin heykəlinin açılışları, habelə buradakı tarixi, dini və memarlıq abidələrinin

bərpası prosesi ölkəmizin mədəniyyət paytaxtındakı kompleks işlərin tərkib hissəsidir".

Şuşanın elektrik təsərrüfatı bərpa edilib, buraya yüksək gərginlikli xətlər çəkilib, yarımstansiya tikilib. Düşmənin Şuşada dağıtdığı su xətləri bərpa olunub. Natəvən bu-lağı çağlayır. Heydər Əliyev Fondu tərəfindən məscidlər əsaslı təmir edilir. "Xarıbülbül" və "Qarabağ" otelləri yay aylarından istifadəyə verilib. Daha bir beşulduzlu otel tikilir. Bu tədbirlərin ən önəmliyi yeni yaşayış kompleksinin inşasına başlanılmasıdır.

"Şuşa ili" qədim şəhərin inkişafına çox güclü təkan olacaq. Bu qərarla Azərbaycanın çoxəsrlik zəngin mədəniyyətinin, memarlıq və şəhərsalma sənətinin beynəlxalq aləmdə təbliği daha da genişləndirəcək. Şuşada çörək zavodu, üç market, restoranlar işləyir. Hələlik qrup halında doğma şəhərin ziyarətinə gələnlər çoxdur, amma tezliklə bura həmişəlik köçəcəklər.

Ötən il Prezident İlham Əliyev "Azərbaycan Respublikasında

iqtişadi rayonların yeni bölgüsü haqqında" Fərman imzalamaqla tarixi zəfərimizdən sonra bölgədə yaranan reallıqların mühüm hədəflərini dəqiq müəyyənləşdirib, konkret olaraq Qərbi və Şərqi Zəngəzur coğrafi adını siyasi leksikona daxil edib. Həmin fərmana əsasən, Qarabağ və Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonlarının yaradılması, ilk növbədə, dövlət başçısı İlham Əliyevin siyasi iradəsinin təəcəssümüdür. Prezident bu yeniliyin reallaşdırılmasına böyük önəm verir: "Zəngəzur dəhlizi tarixi nailiyyətdir. Üçtərəfli bəyanatda xüsusilə bu məsələnin əks olunması bizim, eyni zamanda, böyük siyasi qələbəmizdir. Hazırda Zəngəzur dəhlizinin fəaliyyəti istiqamətində fəal işlər aparılır, bir çox təkliflər var, artıq bir çox nəqliyyat-kommunikasiya layihələri masa üzərindədir, müzakirə edilir və bu, bizim növbəti tarixi uğurumuz olacaqdır".

Dekabrın 1-dən Qarabağ iqtisadi rayonuna daxil olan işğaldan azad edilmiş ərazilərdə (Şuşa rayonu istisna olmaqla) Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Xüsusi

Nümayəndəliyi yaradılıb. Artıq nümayəndəliyin qərargahı da istifadəyə verilib. Qərargah ən son "ağıllı texnologiyalar" əsasında tikilib.

Xüsusi nümayəndə təyin edilən Emin Hüseynov bundan əvvəl yarım il Ağdamda çalışıb. Etimadı bacarıqla doğrultması nəzərə alınaraq vəzifəsi daha da böyüdülmüş. Emin Hüseynov jurnalistlərə müsahibəsində bildirib ki, işğaldan azad edilmiş bütün ərazilərdə bərpa işləri paralel şəkildə aparılır. Əsas məqsəd ümumi planın təsdiqindən sonra, müfəssəl planların təsdiq edilməsidir. Onun sözlərinə görə, müfəssəl planların hazırlanması Füzuli və Ağdam şəhərləri üzrə yekunlaşmaq üzrədir. İlk olaraq şəhər mərkəzlərinin, ətraf kəndlərin bərpasına başlanılması nəzərdə tutulur. Ağdam Sənaye Parkında xüsusi mobilizasiya zonası artıq hazırdır. Rezident statusu qazanmış ilk şirkətlərin zavodlarının təməli qoyulur. Ağdamda yaşayış massivini

də nəzərdə tutulur. İşğalın davam etdiyi illərdə "Qarabağ" adı ilə dünyada tanınan, qələbələri ilə hər kəsi sevindirən lider futbol komandamız evsahibliyi edəcəyi oyunları burada keçirəcək.

Ağdam şəhərinin mərkəzində tarixi-mədəni ərazi də olacaq. 22,5 hektarlıq sahəni əhatə edən bu məkanda Pənahəli xanım İmarət kompleksi, Çörək muzeyi, Dram Teatrı, İşğal və Zəfər muzeyləri kompleksi yerləşəcək. Muzeylərin arasında açıq səma altında 18 hektarlıq Memorial bağ olacaq. "Biz bütün şəhəri müasir üslubda bərpa etsək də, Memorial bağda xarabalıqlar, dağıdılmış binalar saxlanılacaq. Onları olduğu kimi qoruyacağıq ki, gələcək nəsillər bu tariximizi unutmasın, mənfur düşmənin xalqımızın başına gətirdiyi faciələri bilsin. Eyni zamanda, bu xarabalıqlar hər kəsə müharibənin nə qədər acı nəticələrə gətirib çıxardığını anladacaq", - deyər Emin Hüseynov qeyd edib.

Bildiyimiz kimi, "ağıllı kənd" konsepsiyası əsasında ilkin işlər Zəngilanın Ağalı kəndində aparılır. Füzuli rayonunun Dövlətyarlı ərazisində də eyni tipli böyük yaşayış məntəqəsi yaradılır. Beş kəndi birləşdirən bu layihə, cari ilin sonuna qədər tamamlanacaq və kəndlər həqiqi sahiblərinin ixtiyarına veriləcək. Birinci mərhələdə, 450 evin tikintisi nəzərdə tutulur. Ondan sonra əlavə 300 ev inşa olunacaq. Bu, Füzuli rayonunda birinci yaradılacaq yaşayış mərkəzi olacaq.

"Azərbaycan 2030: sosial-iqtisadi inkişafa dair Milli Prioritetlər" möhkəm iqtisadi təmələ əsaslanan vəzifələrin artıq yerini yetirilməsi ilə bağlı bir kompasdır. Prioritetlərdə postmüharibə dövrünün quruculuq və abadlıq coğrafiyası üzrə qütblər aydın göstərilib. Qarşıdakı 10 il üçün nəzərdə tutulan quruculuq-abadlıq işlərinin dəqiq ünvandanları, həlli istiqamətləri artıq bəllidir. İşğaldan azad edilmiş ərazilərin sürətli bərpası, beynəlxalq və regional nəqliyyat-logistika dəhlizlərinin imkanlarından faydalanmaqla yeni layihələrin reallaşdırılması gözəl perspektivlərdən soraq verir.

Zəfərdən sonra təməli qoyulan 110 kilometrlik Horadiz-Ağbənd dəmir yolu xətti bu yöndə atılan ilk mühüm addımdır. İşğal zamanı ermənilər bu yolu dağıtmışdılar. Bu xəttin yarıya qədərində ərazilər artıq minalardan təmizlənilib. Həmçinin 25 kilometrədən çox hissədə torpaq yatağı hazırlanıb, tamamlama işləri görülmüş və bir neçə kilometrlik relslər qoyulub. Qarşıda daha 7 stansiyanın bərpası durur: Mərcanlı, Mahmudlu, Soltanlı, Qumlaq, Mincivan, Bar-taz və Ağbənd. Horadiz-Ağbənd dəmir yolunun yenidən qurulması işlərinin bu ilin sonunadək yekunlaşması nəzərdə tutulur. Zəngəzur dəhlizi tam bərpa olunduqdan sonra Naxçıvan dəmir yolu fəaliyyətini davam etdirəcək. Şərqi Zəngəzur bölgəsində yerləşən Zəngilanın qədim torpağımız olan Qərbi Zəngəzurla, ondan sonra Ordubad vasitəsilə Naxçıvanla və Türkiyə ilə birbaşa əlaqələri yaranacaq. Şərqi-Qərbi və Şimal-Cənub nəqliyyat dəhlizlərinin əhəmiyyətini daha da artıracaq.

Əli NƏCƏFXANLI,
"Xalq qəzeti"